

GLAS GORENJJSKE

UREJA UREDNIŠKI ODBOR / ODGOVORNI UREDNIK SLAVKO BEZNİK / UREDNIŠTVO IN UPRAVA: KRAJN, SAVSKI BREG 2; TELEFON 475; TEK. RAČ. PRI NB KRAJN-OKOLICA STEV. 624-»T«-127 / IZHAJA VSAKO SOBOTO / LETNA NAROČNINA 400 DIN, POLLETNA 200 DIN, ČETRTLETNA 100 DIN, MESEČNA 35 DIN / POSAMEZNA ŠTEVILKA STANE 10 DIN

Na račun demokracije?

Če pojmujemo komuno kot določeno politično, gospodarsko, kulturno in družbeno enoto, potem je logično, da moramo hkrati z razgovori o vsebini nove upravne razdelitve posvetiti vso pozornost tudi teritoriju, torej obsegu te nove samoupravne celice. Kakor je najbistvenejo dojeti, da ne gre pri ustanavljanju komun za administrativni akt, marveč za vsebinsko poglavljajanje tistega družbenega procesa, ki je začel z uvajanjem delavskega upravljanja, s poglavljajnjem socialistične demokracije, tako je vendarle tudi važno določiti obseg novega upravnega organizma, kajti brez konkretnega teritorija, na katerem bo ta organizem začel delati, se nam vse, še tako dognane postavke, razbliajajo v nič. Obseg komunalnih skupnosti je potrebno govoriti toliko bolj zato, ker bodo v krakem sklicani zbori volivev, na katerih se bodo morali volivci dokončno opredeliti, v katero komuno se nameravajo vključiti.

Konkreten teritorij pa se nam navrže sam po sebi, če enkrat vsebinsko dojamemo vlogo in funkcijo bodoče komunalne skupnosti. Na osnovi temeljitev poznavanja gospodarskih in političnih činiteljev, ki odrejajo življenjsko sposobnost bodočih samoupravnih organizmov, ni težko določiti obseg bodoče komune. Težave seveda tudi nastajajo in to predvsem zato, ker so v mnogih primerih centri komunalnih skupnosti že prešibki, da bi lahko zajeli vso okolico, okolica pa je že prešibka in preozka, da bi lahko živila zase, ločeno od večjega gospodarskega centra.

Na take probleme zadenemo predvsem pri razpravah o meji kranjske in loške komune. Meje ostalim komunam v radovaljškem in v kranjskem okraju pa so precej jasne in po poročilih s terena ne predstavljajo jabolka razdora med posameznimi občinami in naselji.

V občinah, za katere je bilo sporno, ali naj pridejo v kranjsko komuno ali ne, nekako izgleda, da so vsi člani Socialistične zveze za to, da se približijo Kranju (tu je šlo torej brez večjih trenj, vendar predvsem zato, ker je položaj Kranja v gospodarskem oziru mnogo dominantnejši, kot je položaj Škofje Loke in torej ne gre tu za kako večjo zavest i.d.) — da se ostvari kranjska komuna v maksimalnem obsegu. Drugača pa je to v Liki in v obeh dolinah, kjer so pri članilih in funkcionarjih Socialistične zveze zelo deljena mnenja, pod katero komuno naj pride posamezen kraj ali občina in koliko komun naj se sploh ustanovi.

Realen in trezen preudarek nam pokaže, da bo v pribodnosti Loka z dolinama prav gotovo ena sama komunalna skupnost. Trenutno razcepjeno — kolikor je potrebno — moramo pripisati predvsem dejству, da gospodarska moč Loke še ni tolikšna, da bi se čutil njen vpliv v obeh dolinah, posebno zato, ker ima na skrajnem koncu Poljanske doline delno protitež v Žireh, v Selški dolini pa so industrijsko precej razviti Zeleznični. Razcepjeno pa nastaja tudi

CENJENE NAROČNIKE IN BRALCE OBVEŠČAMO.
DA SE BOMO V PONEDELJEK, 8. NOVEMBRA PRESENČI V NOVE PROSTORE NA KOROŠKI CESTI ŠT. 6 (GORENJSKA TISKARNA). UREDNIŠTVO BO V 1. NADSTROPJU — VHOD S KOROŠKE CESTE; UPRAVA PA DO NADALJNJEV V PRITLIČJU — VHOD Z VOGALA KOROŠKE CESTE IN PREČNE ULICE.

Uredništvo in uprava Glasu Gorenjske

Naš intervju z Vinkom Hafnerjem, podpredsednikom Stalne konference mest FLRJ

Dozoreli so pogoji za postopno razvijanje komunalnih skupnosti v vsej naši državi

Trodnevno zasedanje Stalne konference mest v Skoplju - Referat LOMO Kranj, osnova za razpravo v skupini srednje velikih mest

Zadnji polovici preteklega tedna je dal obeležje najpomembnejši notranje - politični dogodek v državi — skupščina Stalne konference mest FLRJ v Skoplju. Skupščina je bila izrednega pomena, saj so na njej delegati vseh mest v Jugosloviji prediskutirali številna nejasna teoretična in praktična vprašanja o razvoju komun.

Skupščina je delala v treh skupinah, v katerih so sodelovali delegati naših največjih, srednje velikih in manjših mest. Najzavajnejša je bila razprava v drugi skupini srednje velikih mest, katerih je tudi največ v FLRJ. Tej razpravi je bil osnova referat LOMO Kranj.

Ob vrniltv s skupščino v Skoplju smo poiskali predsedništvo LOMO Kranj tovariša Vinka Hafnerja in mu postavili nekaj vprašanj. Na vsa vprašanja je vprašal tudi Hafner izčrpno odgovoril.

Vprašanje: Ali ste zadovoljni z delom skupščine v Skoplju in kakšni so rezultati njene razprave?

Odgovor: Od konference pravzaprav ni bilo mogoče pričakovati določenih dokončnih rezultatov oziroma zaključkov, ker so bili jedro razprave problemi, ki se jih ne da eksakti in univerzalno reševati, ker je vprašanje ustanavljanja komun in komunalnih skupnosti dokaj komplikirano in terja temeljiti preudarek.

Skupščina pa je dosegla svinčen predvsem v tem, da je informirala deležne o določenih razpravah o komunah v vsej državi in poglobila še nekatere pereča vprašanja vsebine in organizacije nastajajočih komun in komunalnih skupnosti. Nobenih konkretnih zaključkov pa skupščina tudi ne more dati, ker je le posvetovalni in posredovalni organ za razjasnitve perečih nejasnih vprašanj. Ob delu v posameznih skupinah so na koncu plenuma poročale komisije, ki pa so le obrazložile stališče posameznih delegatov, oziroma skupin delegatov.

Vprašanje: Izvedeli smo, da je bila najzavajnejša razprava v skupini srednje velikih mest in mestnih občin. Ker je bila ta razprava ravno na osnovi referata LOMO Kranj, bodo naše bralci prav gotovo že posebej zanimali problemi in viti s te razprave.

Odgovor: V tej skupini, kateri je prisostvovalo okoli 300 delegatov, so imeli delegati kot osnovo za razpravo konkreten predlog mesta Kranja. Vendar se je v diskusiji izkazalo, da je težava pravzaprav v tem, da je bil naš referat, referat mesta, ki ima ugodnejše objektivne pogoje za razvoj komunalne skupnosti kot večina ostalih mest v državi. Zato so referat ugodno sprejeli predvsem delegati ekonomsko razvitejših mest, kar je pravzaprav tudi razumljivo. Sicer pa je razprava z malimi popravki spregledala vse načelne postavke in predloge našega poročila.

V razpravi so bili skoraj vsi delegati mnenja, da je pri ustanavljanju komun treba upoštevati splošno jugoslovenske interese, vendar pri tem ne zanemariti oziroma zadušiti posebnosti tega razvoja v posameznih področjih, komunam ali komunalnih skupnostih. Njih teritorialna razmejitev pa je še drugorazrednega pomena.

Vsi diskutanti so poudarjali, da obstoje možnosti za tesnejo povezavo mest z bližnjo okolico, ker so podani družbeni in ekonomski pogoji za zdrav in pravilen razvoj teh odnosov. Vrsta dejstev še celo narekuje, da terja močnejši razvoj okolice, že zaradi nenehne rasti samih mest.

SPK je pripravil dokaj obširno dokumentacijo o splošnih načelih za družbeno upravljanje v šolstvu. Priporočilo obsega 17 točk, ki jih je OLO v celoti sprejel.

V nadaljevanju seje pa je OLO razpravljalo o določitvi novih mej lovišč v kranjskem okraju. Predlog Okrajne šolske zveze je na zasedanju dobil precejšnje popravke, zlasti v loviščih v tržiškem predelu. Zanimivo pri tem razpravljanju je bilo, da so bili odborniki na razpravo izredno pripravljeni, vsak se je namreč »vlekel« za svojo družino. Razprava je bila sicer zelo plodna, vendar je škoda, da tudi ob drugih prilikah, n.pr. ob razpravljanju o družbenem planu ipd. odborniki niso tako glasni. Izredno pripravljeni so bili tokat Tržičani, ki so s svojim predlogom tudi prodrli.

tudi pomembne ekonom. funkcije in to predvsem v gospodarsko zaostalejših področjih. Najdaljša je bila vsekakor razprava o gospodarskih funkcijah komun in njenih pristojnosti do gospodarskih organizacij. V načelu smo bili vsi za samostojno izdelavo družbenih planov v komunah. Komuna naj bi tudi oblikovala vse odnose skupnosti do gospodarskih organizacij in posameznih proizvajalcev. Komuna mora vplivati na razširjeno reproducijo in ne samo na potrošni sklad. S tem v zvezi se postavlja tudi vprašanje, ali morajo imeti komune svoje zbrane proizvajalcev ali ne? Mnenja o tem so bila raznolika.

Naseljem, še prav posebno tistim, katera so že sedaj imela lastne občinske ljudske odbore in katera predvidoma pridejo v skupnost komun, je treba omogočiti lokalno samoupravo predvsem v problemih, ki neposredno zanimajo državljanje dočasnega naselja. Za to stališče so delegati na skupščini tudi opredelili. Vendar je pri tem najbolj pereč problem ustrezno strokovnega kadra.

Debata, ki je trajala nepretrgoma tri dni, pa je odkrila tudi nekatera nepravilna pojmovanja in nepravilnost, do katerih bi lahko prišli. Zato je treba razprave o ustanavljanju komun usmeriti na pravo pot in stremeti za res solidno analizo dejanskega stanja, da se ne bi v nasprotnem primeru po nepotrebni zaletavali.

I. Ausec

Iz vsebine

KAKO DOLGO ŠE?
Kaj bo s trgovinami na Zlatem polju

NEME PRIČE OBTOŽUJEJO...
Reportaža S. Smoleja s poti po bivših taboriščih

SVETLE TRADICIJE PREDVOJNE »SOLIDARNOSTI« SO JAMSTVO ZA USPEH
Z občnega zborna-DPD »Solidarnost« v Kamniku

Pripravljalno temeljite gospodarske analize

Na iniciativo skupne Komisije za družbeni plan in gospodarska vprašanja radovaljškega in kranjskega okraja, so se stestali danes v Kranju vsi direktorji in še nekateri gospodarski strokovnjaki posameznih industrijskih podjetij s področja kranjskega okraja.

Omenjeni gospodarski strokovnjaki, porazdeljeni v komisije (vsaka gospodarska panoga ima svojo komisijo), bodo izdelali podrobna poročila o trenutnem gospodarskem položaju posameznega industrijskega podjetja, kakor tudi določene gospodarske panege kot celote.

Tovrstne komisije, ki že delajo v radovaljškem okraju, so se zelo resno oprijele tega posameznega dela. Ni dvoma, da bodo tudi komisije kranjskega okraja izpolnile, v sicer kratkem roku — do prihodnjega pondeljka, svojo zahtevno nalogo.

Burna razprava o loviščih

Odborniki obeh zborov OLO Kranj so razpravljali o uvedbi družbenega upravljanja v šolstvu - Potrditev zaključnega računa OLO za leto 1953

Na svojem zadnjem zasedanju, ki je bilo pretekli teden, so v podobni občini v svinčenem v tem, da je informirala deležne o določenih razpravah o komunah v vsej državi in poglobila še nekatere pereča vprašanja vsebine in organizacije nastajajočih komun in komunalnih skupnosti. Nobenih konkretnih zaključkov pa skupščina tudi ne more dati, ker je le posvetovalni in posredovalni organ za razjasnitve perečih nejasnih vprašanj.

Ob delu v posameznih skupinah so na koncu plenuma poročale komisije, ki pa so le obrazložile stališče posameznih delegatov, oziroma skupin delegatov.

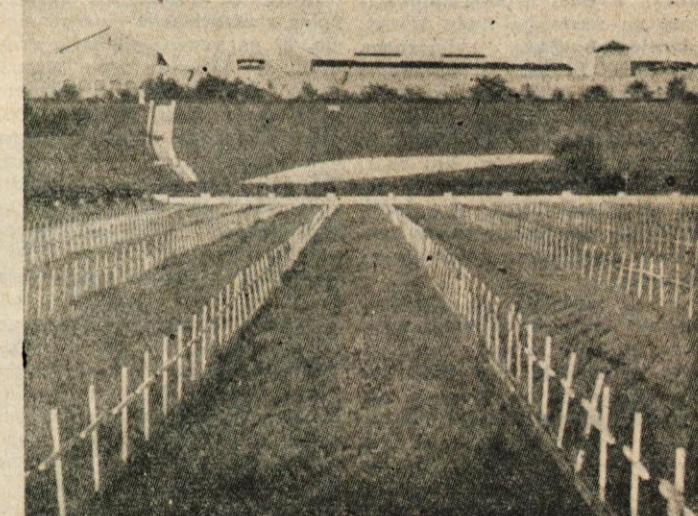
SPK je pripravil dokaj obširno dokumentacijo o splošnih načelih za družbeno upravljanje v šolstvu. Priporočilo obsega 17 točk, ki jih je OLO v celoti sprejel.

V nadaljevanju seje pa je OLO razpravljalo o določitvi novih mej lovišč v kranjskem okraju. Predlog Okrajne šolske zveze je na zasedanju dobil precejšnje popravke, zlasti v loviščih v tržiškem predelu. Zanimivo pri tem razpravljanju je bilo, da so bili odborniki na razpravo izredno pripravljeni, vsak se je namreč »vlekel« za svojo družino. Razprava je bila sicer zelo plodna, vendar je škoda, da tudi ob drugih prilikah, n.pr. ob razpravljanju o družbenem planu ipd. odborniki niso tako glasni. Izredno pripravljeni so bili tokat Tržičani, ki so s svojim predlogom tudi prodrli.

Ker razpis za mesto direktorja je v podjetju »Oljarica« v Britovcu ni uspel, je moral Okrajni ljudski odbor imenovati novega direktorja. Odborniki so se zavedili, da bo to mesto prevzel dosedanji šef tržne inšpekcije Ivo Smolnikar.

Odborniki so v nadaljevanju sprejeli odlok o razlastitev bivšega župnika v Predvoru za potrebe Občinskega ljudskega odbora. V domu pa bodo seveda našle prostor tudi vse množične in kulturne organizacije.

Za zaključek je OLO sprejel in potrdil tudi zaključni račun Okrajnega ljud. odbora Kranj.

Pogled na bivše koncentracijsko taborišče Mauthausen v Avstriji. Na tisoče križev stoji na bivšem esesovskem nogometnem igrišču, kjer so 19. 4. 1942 ustrelili 49 gorenjskih talcev. (Foto: Slavko Smolej)

Ameriška komisija za atomski poskuse je objavila, da je bilo v drugi polovici septembra v Sovjetki zvezi več atomskih eksplozij. Podrobnejši poročil o eksplozijah ne bodo objavili. Manjše kolичine radioaktivnih snovi so se po eksplozijah pojavit udi v Ameriki. Komisija je objavila, da je Moskva poročala o »nekem novem tipu atomskega orozja«.

KATASTROFA V ITALIJI

V pokrajini Salerno se je utrgal oblak in strašne povodnji so zahtevale preko 300 smrtnih žrtv. Zemeljski plazovi so zasuli in porušili veliko število hiš. Do nesreče je prišlo ponoči, tako da številni prebivalci predmestja Salerna sploh niso mogli misliti na rešitev. Gmotne skode se niso ocenili, vendar smatrajo, da bo presegla 30 milijard lir.

ARETACIJE »MUSLIMANSKIH BRATOV«

Po ponesrečenem atentatu na predsednika egiptovske vlade Naserja, so v Kairu izbruhnile številne demonstracije. Demonstranti so zažgali sedež organizacije »Muslimanski bratov«. V Kairu in Aleksandriji so aretirali okoli 50 pripadnikov te organizacije.

SOVJETSKI VETO

Sovjetska zveza je pretekli teden dala veto na predlog zahodnih sil, da naj bi se avstrijski vladi vrnila popolna kontrola nad avstrijskimi mejami. Veto so postavili na seji Zavezniškega kontrolnega sveta za Avstrijo.

LETALSKA NESREČA?

Pred nekaj dnevi je iz Gorana odpotoval z letalom v Teheran perzijski prestolonaslednik princ Al Riza. Kmalu po vzletu pa je letalo neznanokam izginilo. Iranski šah je sam pričel širokopotezno akcijo, da bi pogrešano letalo našli. Gleda na bližino Armenije in Azerbejdžana ni izključeno, da je letalo zašlo na sovjetsko stran.

EKSPLOZIJA V TOVARNI SMODNIKA

V Beirutu je v tovarni smodnika prišlo do težke eksplozije smodnika, v kateri je bilo ubitih 5 delavcev, 8 pa je bilo ranjenih. Zakaj in kako je do nesreče prišlo, pa še ni znano.

KONEC STAVKE

Točno po štirih tednih so se britanski pristanški delavci vrnili na delo. Z delom so priceli zato, ker so delodajalci, oblasti in sindikati sprejeli za londonsko pristanišče načelo, da je »čezurno delo prostovoljno«. To zahtevalo so namreč postavili delavci kot pogoj za vrnitev na delo. Predstavniki delavcev se bodo čez mesec dni ponovno sestali, da preverijo, če delodajalci izpoljujejo sprejeto načelo.

Poljanska dolina in komune

Osebna trenja preprečujejo realno rešitev

V soboto popoldne je bilo v Gorenji vasi posvetovanje političnih delavcev te doline in predstavnikov občinskih ljudskih odborov. Posvetovanja so se udeležili tudi poslanec tov. Igor Peterenelj, podpredsednik OLO Kranj tov. Dušan Horjak in organizacijski sekretar okrajnega odbora SZDLS tov. Zvonka Lesjak. Na to posvetovanje so prišli zastopniki organizacij in ljudskih odborov prav iz vse doline.

Namen sestanka je bil, da se jav, kot jo je dal predsednik ObLO Gorenja vas, da hodi, odkar se ukvarja s KLO in kasneje z ObLO, raztrgan okoli, če pa bo delal še v komuni, pa bo hidol okoli nag! Tak odnos nekega predsednika do razprave o komunah je nesramen, da ne rečemo sovražen. Kako pa naj potem preprosti ljudje razumejo komuno, če jim župan take tvezzi. Prav tako ne rečen je predlog, naj bi bil sedež komune na Trebiji. Celo svoj dom so pripravljeni odstopiti, samo, da bi bil pri njih sedež komune.

Nerazumljiv je tudi odnos Zminčanov do bodoče komune. Po vsem jasno je, da Zminec bi bilo dobro, da se Loki pridruži Zminec, ki naravno gravitira k mestu. Obseg komun je pravzaprav odvisen od prebivalcev, ker se bodo morali sami odločiti, kam želijo, vendar je ob tem treba pojasnit ljudem, kje bodo imeli boljše pogoje za svoj gospodarski, politični in kulturni razvoj.

Po mnemu poslanca Peterenela naj bi bila Poljanska dolina ena zaključena komuna, ki naj bi čimveč prispevala k zboljšanju razmer. Resno bo treba razmisli, kaj bi bilo za prebivalce doline najboljše in najkoristnejše. Zlasti je ta presča važna zaradi tega, ker je Poljanska dolina med najbolj plavljivimi bodočimi komunami.

Razprava na tem sestanku je pokazala, da so ljudje izredno različnega mnenja. Vse kaže, da je najbolj pereče vprašanje središče bodoče komune. Tudi vsa očitana na račun ene vasi ali druge, so za bodočo komunalno skupnost zelo škodljiva in pravzaprav odvisna od političnih delavcev v dolini bi bila, da prebivalcem pojasnijo, da osebni interesi in osebna trenja nimajo prav nič skupnega s formiranjem komun. Vsa medsebojna trenja bodo v prvi vrsti škodovala poljanski skupnosti in prebivalcem doline. Zaradi tega bi morali aktivisti voditi razprave na terenu z zrelih političnih in gospodarskih gledišč. Za družbeno skupnost ni prav nič važno, kje je sedež komune, važno je le, da bo to kraj, ki po svoji naravnosti in legi predstavlja središče doline.

Vsa dosedanja razprava je pokazala, da je doslej prišlo že do nemogočih primerov, ki so vse prej kot resni. Občinski možje pa tudi aktivisti samo čakajo in računajo, kje bo več denarja. Tak špekulativni odnos do ustanavljanja komunalnih skupnosti je škodljiv ter ga bodo morali odgovorni ljudje v dolini vnaprej na vsak način preprečiti. Seveda pa bodo morali v prvi vrsti razčistiti sami s seboj, da ne bo prišlo do iz-

Sklenili so, da bodo ustanovili svojo komuno. Tega jim nihče ne brani. Vprašanje pa je, če so pred tem sklepom izračunali, če sploh imajo za to go spodarske pogoje, kajti tudi ti ne bodo brez odločilnega vpliva na bodočo komuno. Kar tako, po domače, vprašan ustanavljanja komun pač ne bi smeli reševati, kajti nekaj na hitro sklenjenega se po navadi zelo rado maščuje. Osebne ambicije in zaverovanost v samega sebe in svojo gospodarsko moč, rodi slabe posledice, zlasti še če je gospodarska moč le bolj namišljena.

Po vsej dolini so se razpasla gesla: Zirovci ne bodo Poljancev, Poljanci pa ne Gorenjevačanov itd.; v Poljane ne gremo, ker so tam porušili cerkev; v Gorenji vasi ne bo sedež, ker je belogradistična itd. Ta trenja, ki so v prvi vrsti osebna, bodo škodovala vsej Poljanski dolini. Politični delavci bi morali tu izreči svojo besedo, ne pa da čakajo kaj bo, in morda taka in podobna gesla na tistem še podpirajo. S takim delom komune res ne bodo ustvarili, krivi pa bodo tega potem vsi drugi, samo ne tisti, ki bi danes morali čim več prispetati k zdravi in plodni razpravi.

Sestanek je bil zaključen s sklepom, da bo posebna komisija, sestavljena iz vseh zastopnikov organizacij in oblasti, še enkrat pregledala vse gospodarske pogoje, ki naj bi vplivali na formiranje komun v Poljanski dolini.

V. S.

Trgovska podjetja znižujejo cene

Na zadnjem sestanku ravateljev proizvodnih in trgovskih podjetij iz Kranja in okolice, so govorili o možnostih za znižanje cen industrijskim in kmetijskim proizvodom. Sestanek je bil zaključen, z delno znižanimi cenami na trgu, v korist potrošnikom.

Stevilna trgovska podjetja, zlasti važnejša, so že znižala cene prodajnim artiklom do 10 odstotkov. Vprašanje je še, koliko bodo tudi proizvodnja podjetja znižala svoje cene. Iz tovarne »Iskra« poroča, da so sprejeli nekaj zaključkov o znižanju cen. V »Kokri« in »Tkanini« so znižali cene tekstu do 10 odstotkov. V »Delikatesi« so znižali ceno domaćemu kuhanemu maslu od 500 na 400 dinarjev, drugemu od 400 na 200 dinarjev. Znižali so cene tudi raznim konzervam, pečivu in ostalim artiklom. Podjetje »Sadje - zelenjava« Kranj je znižalo ceno zimskim jabolkom od 45 na 34 dinarjev za kilogram, medtem ko se cene v poslovalnici KZ niso dosti spremenile. Gospodinje se zlasti pritožujejo nad ceno jajc.

Vsekakor so potrošniki z zadovoljstvom sprejeli to znižanje cen, toda še vedno s pridržkom, če koliko časa bodo cene držale, ali morda ne bo tako, kot pri zadnji akciji za znižanje cen. Posebno še zato, ker je ravno v teh dneh me-

sarsko podjetje v Kranju podražilo ceno telecjemu mesu za 10 dinarjev, drobovin pa še za več.

NA ROB

V KRAJU JE V CANKARJEVI ULICI ŠTEV. 4 mesnica je zelo obiskana. No, ne bi se spuščali v to, prav tako ne bi niti razpravljali o tem, ali je taka mesnica mestu sploh potrebna in kje naj bi imela svojo poslovalnico. Vendar je nekaj, kar nas že v samem naslovu te poslovalnice moti. Na naslovni deski je namreč napisano: »Mesnica manj vredne meseca«. Ali je morda meso, ki ga v tej mesnici prodaja, res tako manj vredno da se že v samem naslovu zrcali odnos do tega mesa? Malomarnost ali kaj...!

Gospodarske novice iz vse države

ZELEZARNA JESENICE JE SPREJELA OKVIRNI PLAN ZA SVOJ NADALJNJI RAZVOJ

Poleg plana izgradnje Železarne, ki se že izvaja, so na nedavnom zasedanju delavskega sveta razpravljali tudi o perspektivnem planu izgradnje Železarne za bodoče razdobje do leta 1960 in sprejeli okvirni program plana. Po izpolnitvi perspektivnega plana izgradnje Železarne Jesenice bi bila v letu 1860 kapaciteta grodila 150.000 ton, SM jekla 300.000 ton, el-jekla 50.000 ton ter valjanih in vlečenih proizvodov 250.000 ton, tako da bi bila skupna proizvodnja nasproti leta 1940 za 150 odstotkov večja.

100 MILIJONOV ZA RAZŠIRITEV TOVARNE

Znana tekstilna tovarna Varaždin »Varteks« bo letos vložila za razširitev in modernizacijo sto milijonov dinarjev. Sedaj montirajo že novo kotlarino, poleg tega pa bodo montirali še velike turbine, ki so jih kupili v Borovem. S temi turbinami bodo rešili vprašanje lastnega električnega toka, tako da bo to kombinat lahko nemotenno obratoval tudi v kritičnih zimskih mesecih.

VELIKO POVPRŠEVANJE PO JUGOSLOVANSKI BUKOVINI

Po britanskih poročilih je na svetovnem tržišču še vedno veliko povprševanje po jugoslovanskem bukovem lesu. Tako so v Veliki Britaniji z nestrupnostjo pričakovali najnovejše ponudbe jugoslovenske bukovine. Nedavno je Jugoslavija ponudila na britanskem tržišču 10.000 kubičnih metrov žaganega bukovega lesa in našla takoj odjemalce. Cene, ki so bile dosežene, so bile višje kot dosedanje.

PRIDELEK POZNEGA KROMPIRJA VEČJI KOT LANI

Po sedanjih cenitvah bo letoski pridelek poznega krompirja za okrog 10 odstotkov večji kakor je bil lani. Zaradi slabe prodaje so cene padle. Kupci namreč še niso začeli skladiti krompirja.

IZREDNO BOGATA LETINA CIKORIJE

Letos je pri nas cikorija izredno bogata obrodila. Samo tovarna Franck, ki je bila ustanovljena pred 60 leti, bo letos predelala okoli 3500 ton cikorije in bo precej svojih izdelkov izvozila.

IZVOZ DIESLOVIH MOTORJEV

Tovarna »Torpedo« z Reke je izvozila letos v Turčijo in Brazilijo za približno 50.000 dollarjev Dieslovih motorjev 7 konjskih sil. V letu 1955 bodo po sedanjih zaključkih izvozili v države Južne Amerike in bližnjega vzhoda za 300.000 dollarjev teh motorjev.

NOVA TOVARNA ZA PANEL PLOŠČE

Lesna industrija v Pakracu v Slavoniji bo zgradila novo tovarno za proizvodnjo panel plošč. Del proizvodnje bodo izvajali.

Prispevek k premišljevanju o spomeniku NOB v Kranju

P reprost človek veže s pojmom spomenika najraje predstavo plastičnega figura lika na podstavku. V tem smislu sledi po navadi načrilo. S tako pridobljenim kipom pa nastopijo hude težave, iskanje količaj primerne prostora, borba za skladnost v barvi, oblike in velikosti z okoljem. Bitka preneha iz utrujenosti, kip nekje obstoji in izzareva nedokončani boj skozi dolga desetletja. Zato kaže tako stvar dobra pretehati, zlasti ko gre, kakor tu, za spomenik dogodkom neminljivega pomena.

Poleg tega, da se skušamo izogniti takim negativnim pojavom, hočemo izraziti svoja čustva na svojski, samonikli način. Že samo posnemanje obstoječih spomenikov bi bil dokaz indiferentnega odnosa, brezbrinosti do stvari, ne glede na to, da predstavljajo do slej dograjeni spomeniki NOB prepogosto le svarilen zgled.

Pisec ustrezega članka v »Glasu Gorenjske« z dne 25. septembra 1954, je sprožil misel, naj bi se spomenik dvigal do take višine, da bi spremeni silhueto Kranja. Skušal bom to

idejo razviti, ker se čudovito sklada z mislio, ki me preveva, odkar sem stopil v stik s Kranjem in ki me čedadje bolj vznemirja.

Nihče ne dvomi, da obstaja poleg romantičnega starega mesta, ki ga poudarjajo trije zvoniki, še razsežen nov Kranj, rastoč v družbenem, kulturnem in gospodarskem pogledu. Temu pa manjka čutna in vidna dominanta, simbol vitalnosti. To misel izraziti in jo zdržati s spomenikom v borbi padlim in naši svobodi, to bi bilo zares veliko, plemenito dejanje.

Odljčna točka za tak podvig je skoro prazen kot med poslopjem Okrajnega ljudskega odbora in blokom blivšega Pojnorinskega zavoda, na vogalu Trga svobode. Nekoliko nadležen tranzitni promet se bo sčasoma itak odmaknil na drugo trasto. Navedel bom posebne odlike te lege.

Najznačilnejši pogled na Kranj je z Gaštejske strani. Poleg znanega obrisa starega mesta, toda v primerni razdalji,

nekako izza gimnazije, bi se dvigal nov objekt približno do višine zvonikov. Stal bi čim bliži človek malce težko predstavil na Trg svobode.

Nadaljnja misel išče spomeniku obliko.

Kot spomenik pa bi deloval tam gori grotesko. Giorita z imeni padlih, svetilnik, monumentalni zastavni drog, razgledna ploščad, to so prvine, ki bi bile tu na mestu. Bronast kip z lapidarnim napisom lahko postavimo bližje tloru, mogoče v višino drugega nadstropja, tam kjer se stavba zoži, predno šine v višino.

Teža zgoraj razporedene zamišljene tiči v arhitekturi. Bežno jo bomo osvetili s tehnične in organizacijske strani, da jo postavimo na trdnješa tla.

Klet, pritlije in I. nadstropje bi merili po 600 m², vsako izmed višjih nadstropij za tretjino manj. Nosilna konstrukcija: železobetonski skelet. Stebri v zmerski razdalji bi bili obremenjeni največ z 200 t. Potrebn

prerez stebrov ob vznosju 50 krat 60 cm, temelja na konglomeratu pa 150 krat 150 cm. Celotni stroški četr milijarde v prvem letu bi rabili slabo polovico tega. Trajanje surove gradnje: pol leta. Vrh bi lahko že v letu 1955 ob deseti obletnici osvoboditve, dokončno oblikovali.

Karakteristični toris bi bil trorodne oblike. Ta dopušča največje število (troje) brezhibnih osvetljivih stanovanj, kot izredno plastično, vsestransko usmerjeno telo. Stanovanje bi vsebovalo kuhinjo, dnevno sobo, dve spalnici in udobne pritiskline. Električna kuha in centralno ogrevanje bi gospodinjo močno razbremenilo. Edinstveni razgled bi bil brezplačen priboljšek. S strankami bi se vselilo in hišo tudi zadovoljstvo. Dvoje dvigal bi redno služilo stanovanjem, tretje pa vrhnji javni etaži in selitvam.

Neme priče obtožujejo

50 kilogramov težke kocke granita so nosili jetniki po stopnicah - Kdor je omagal, je bil na mestu ustreljen - Mlin za človeške kosti, plinske celice in krematoriji - 10 metrov visoki nasipi človeškega pepela - Žično krtačo so skušali zbrisati svarilen spomin

SLAVKO SMOLEJ

Okrajni odbor Zveze borcev Radovljica že dalj časa zbira zgodovinsko gradivo iz narodnoosvobodilne borbe, ker namerava urediti Muzej talcev v samotnih celicah prosluge gestapovskega morišča Slovencev v Begunjah. Svoješasni poziv na vse tiste naše ljudi, ki so šli skozi begunjske zapore, da prispevajo razne predmete, ki bi lahko ponazobili trpljenje ljudi za zidovi kaznilnice, je rodil že lepe uspehe. Več tovarišev in tovarišic je z razumevanjem odstopilo svoje spominke na leta trpljenja za muzej v Begunjah. Poleg sedmih knjig, ki so se jih posluževali nacisti v Begunjah, in v katerih so poimensko navedeni vsi zaporniki, ki so šli skozi begunjske zapore, spadajo med najdragocenije predmete bodočega muzeja tudi originalni leseni koli z Lancovega, ki jih je do nedavnega hranił tov. Franc Remec z Lancovega. To so koli, na katerih so nacistični žločinci dne 17. oktobra 1941 ustrelili skupaj z 20 talci prvo ga živila.

Po stopinjah bivših preanancev

KONEC SEPTEMBRA IN PRVNIH DNEV DNEVCA OKTOBRA LETOŠNJEga leta so člani Zgodovinske komisije Okrajnega odbora ZB Radovljica obiskali nekaj koncentracijskih in izseljeniških taborišč na Bavarskem in v Zgornji Avstriji. Tako n. pr. koncentracijska taborišča Dachau, Mauthausen, Gusen, Allach, Hartheim ter zloglasno ječo Gorenjskih deklet in žena Alchach. Izmed izseljeniških taborišč, kamor so nacisti zapirali tiste Gorenje, ki so imeli svoje pri partizanih ali bili osuđeni sodelovanju z OF, pa so obiskali naslednja taborišča: Wernfels, Poxau, Dingolfing,

Neustift, Feilnbach, Burghausen, Straubing, Neuötting, Passau, ter nekaj krajev, med njimi tudi Nürnberg, kamor so Hitlerjevi gondili naše ljudi na prisilno delo.

Izseljeniška taborišča so bila večinoma po starih viteških gradovih ali samostanov. Kako so z našimi ljudimi ravnali v taboriščih, nam zgorovno priča ljudska sodba, ki so jo izvršili ob koncu Hitlerjevega zloma v nunske samostane Poxau zaprti gorenjski pregnanci nad gestapovskim komandantom taborišča zaradi njegovega nečloveškega ravnanja s presejenci.

Vtisi iz Dachaua

PRETRESLJIVI VTISI IN naška občutja so spremljali naše tovariše, ko so hodili po stopinjah neštelnih trpinov iz let nacistične strahovlade. V Dachauu n. pr. je bil eden najbolj mučnih vtisov pogled na hladilnico človeških trupel poleg krematorijev, kjer se na stenik pod stropom še danes poznajo odtisi stopal v plinskih celicah pomorjenih jetnikov. Vhodna vrata pa so od spodaj navzgor do ene tretjine krvav, toliko se je v tem prostoru nabralo krvi.

Pretresljiv je nadalje pogled na skromno leseno ploščo, ki stoji v žrelu krematorija. Nanjo so prebivalci neke hribovske francoske vasi napisali vrsto imen v Dachauu uničenih sovščanov. V kleti krematorija je delegacija videla majhen strojek — mlin, ki je služil za mlejte tistih človeških kosti, ki jih ogenj krematorija ni mogel dočela sežgati. V ozkem hodniku za krematorijem je celo omrežje raznih cevi in odpertina, skozi katero so gestapovci dovajali plin v plinsko celico, v kateri so s cyklonom morili jetnike. V Dachauu je dandanes možno videti tudi še 150 samotnih celic (bunkerjev). Grajeni so tako, da tisti, ki so ga kaznavili, v njej ni mogel ne stati ne se deti. Za krematorijem je tudi vrtasta pasjih hišic za esesovske volčake, ki so jih naučili poddati ljudi. Tudi tako imenovani krvavi jarek z leseniimi rešetkami, kjer so esesovci streljali v tilnik na rešetkah klečeči jetnike, je še ohranjen.

Nedaleč od starega in novega krematorija v Dachauu, zadaj že žico in vodnim jarkom taborišča, je še pred enim mese-

cem stala velika jelka. Na spodnjih veji te jelke so esesovi obešali jetnike. Velik vihar, ki je bil v Dachauu v začetku meseca septembra t. l., je to jelko podrl. Tudi dveh stražnih stolpov, odkoder so stražari

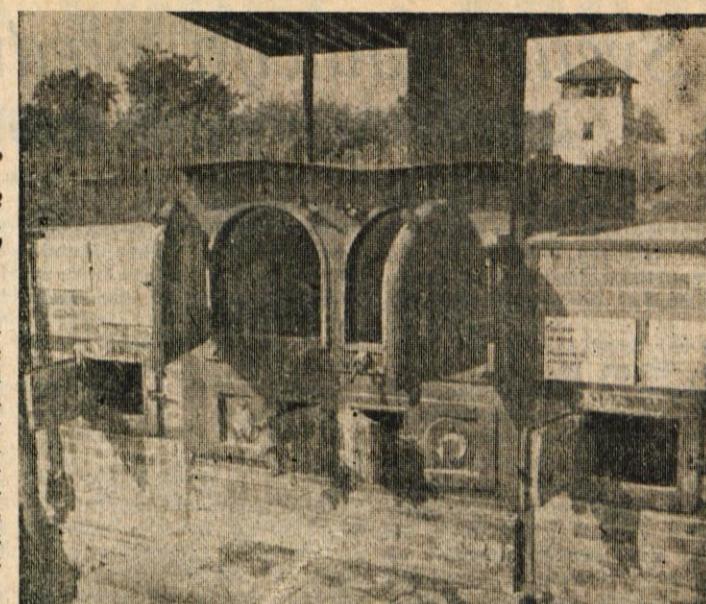
Vhod v bivše koncentracijsko taborišče Dachau

s strojnicami obvladali celotno tudi največja. V njej so krasni taborišča, ni več. Barake še vse zračni prostori, lepi dolgi hodstope, razen ene, so pa z malo obmetane. Tudi okna so druga. Operacijski baraki pa sta še po zunanjosti taki kot med vojno. V barakah so danes nastanjeni begunci iz Vzhodne Nemčije in Poljske. Baraka številka 24, imenovana baraka Jugoslovav, nosi danes številko 23.

Krematoriji in grobišča desettisočev jetnikov

POIMENSKO JE UGOTOVljeno, da je v Dachauu umrlo več kot 250 m. 23 tisoč ljudi. Sem so pripeljali mrlje tudi iz koncentracijskega taborišča Buchenwalda. Na hribu Leitberg stoji mavzolej z grbi vseh narodov, ki so umirali v Dachauu. Na množičnem grobu v zavesti ter delali tudi razne Leitbergu je delegacija Okr. odbora ZB Radovljica prinesla operacije na jetnikih pri poini množičnem grobu, ki je dolg več kot 250 m, 23 tisoč ljudi. Sem so pripeljali mrlje tudi iz koncentracijskega taborišča Buchenwalda. Na hribu Leitberg stoji mavzolej z grbi vseh narodov, ki so umirali v Dachauu. Na množičnem grobu v zavesti ter delali tudi razne Leitbergu je delegacija Okr. odbora ZB Radovljica prinesla operacije na jetnikih pri poini

stvari: del veje z jelke, na kateri je bilo obešenih več tisoč jetnikov v Dachauu; lato od rešetke iz krvavega jarka; en par čevljev dachauskega jetnika; eno bleko s taboriščnimi znaki dachauskega jetnika; kotno železo s porcelanastimi izolatorji in bodečo žico od žične ograje taborišča, steklo in omet iz stražarskega stolpa in omet opeke iz krematorija.

Ostanki krematorija z dvojnim žrelom v Gusenu. V ozadju zidan stražni stolp.

Vrste sivih križev v Gusenu

KONCENTRACIJSKO TABORIŠČE Gusen leži v Zgornji Avstriji, 5 km od Mauthausena. V tem taborišču je bilo več jetnikov kot v Mauthausenu, čeprav je bilo le podružnica Mauthausena. Danes so barake v Gusenu porušene. Stojita le še dva stražna stolpa, ki razpa-

data, in pa dvožrelni uničevalni krematorij, poleg njega pa sečirna miza. Blizu je veliko pokopališče z neštetimi vrstami sivih leseni križev in šestorokrakih zvezd. Le sem pa tja je na njih napisano kako ime, načeve je napisov v angleščini »nepoznan«. Piscet teh vrstic je krematorija in posodo jetnikov.

Granitna zver ob Donavi

UNIČEVALNO KONCENTRACIJSKO TABORIŠČE Mauthausen, — klasificirano s stopnjo »III«, leži razprostranjeno na levem obali Donave na nizkem hribu kakor hudobna zver, ki preži na svojo žrtev. Ta zver je zdana iz samega granita iz bližnjega kamnoloma v Wienergrabnu. Po pripovedovanju upravnika taborišča, avstrijskega socialista,

Mauthausena, kjer je bilo leta 1938 še samo polje, so morali jetniki po odredbi rajhovskega ministra Himmlera nositi po 50 in več kilogramov težke kocke granita preko 186 stopnic. Na teh stopnicah, ki so jih jetniki imenovali stopnice smrti, so esesovci ustrelili vsakega jetnika, ki je slabo hranjen omagal pod težo kamna.

V Mauthausenu stoji še danes visoko zdovje, po katerem je okrog in okrog napeljana bodeča električna žica. To zdovje je nema priča grozot nacističnega uničevanja svobodo-

Danes ni o njih in početju napisano Blagoje Lazić... Tudi tu so bili naši ljudje.

Na ruševinah barak je bilo v Gusenu mogoče dobiti več primerov jetniških cokel, električnih izolatorjev, električne žične ograje, samotno opeko iz nepoznan. Piscet teh vrstic je

Danes ni o njih in početju napisano Blagoje Lazić... Tudi tu so bili naši ljudje. Na ruševinah barak je bilo v Gusenu mogoče dobiti več primerov jetniških cokel, električnih izolatorjev, električne žične ograje, samotno opeko iz nepoznan. Piscet teh vrstic je

Danes ni o njih in početju napisano Blagoje Lazić... Tudi tu so bili naši ljudje. Na ruševinah barak je bilo v Gusenu mogoče dobiti več primerov jetniških cokel, električnih izolatorjev, električne žične ograje, samotno opeko iz nepoznan. Piscet teh vrstic je

mauritius, kjer je bilo leta 1938 še samo polje, so morali jetniki po odredbi rajhovskega ministra Himmlera nositi po 50 in več kilogramov težke kocke

granita preko 186 stopnic. Na teh stopnicah, ki so jih jetniki imenovali stopnice smrti, so esesovci ustrelili vsakega jetnika, ki je slabo hranjen omagal pod težo kamna.

V Mauthausenu stoji še danes visoko zdovje, po katerem je okrog in okrog napeljana bodeča električna žica. To zdovje je nema priča grozot nacističnega uničevanja svobodo-

Danes ni o njih in početju napisano Blagoje Lazić... Tudi tu so bili naši ljudje. Na ruševinah barak je bilo v Gusenu mogoče dobiti več primerov jetniških cokel, električnih izolatorjev, električne žične ograje, samotno opeko iz nepoznan. Piscet teh vrstic je

mauritius, kjer je bilo leta 1938 še samo polje, so morali jetniki po odredbi rajhovskega ministra Himmlera nositi po 50 in več kilogramov težke kocke

granita preko 186 stopnic. Na teh stopnicah, ki so jih jetniki imenovali stopnice smrti, so esesovci ustrelili vsakega jetnika, ki je slabo hranjen omagal pod težo kamna.

V Mauthausenu stoji še danes visoko zdovje, po katerem je okrog in okrog napeljana bodeča električna žica. To zdovje je nema priča grozot nacističnega uničevanja svobodo-

Danes ni o njih in početju napisano Blagoje Lazić... Tudi tu so bili naši ljudje. Na ruševinah barak je bilo v Gusenu mogoče dobiti več primerov jetniških cokel, električnih izolatorjev, električne žične ograje, samotno opeko iz nepoznan. Piscet teh vrstic je

mauritius, kjer je bilo leta 1938 še samo polje, so morali jetniki po odredbi rajhovskega ministra Himmlera nositi po 50 in več kilogramov težke kocke

granita preko 186 stopnic. Na teh stopnicah, ki so jih jetniki imenovali stopnice smrti, so esesovci ustrelili vsakega jetnika, ki je slabo hranjen omagal pod težo kamna.

V Mauthausenu stoji še danes visoko zdovje, po katerem je okrog in okrog napeljana bodeča električna žica. To zdovje je nema priča grozot nacističnega uničevanja svobodo-

Danes ni o njih in početju napisano Blagoje Lazić... Tudi tu so bili naši ljudje. Na ruševinah barak je bilo v Gusenu mogoče dobiti več primerov jetniških cokel, električnih izolatorjev, električne žične ograje, samotno opeko iz nepoznan. Piscet teh vrstic je

mauritius, kjer je bilo leta 1938 še samo polje, so morali jetniki po odredbi rajhovskega ministra Himmlera nositi po 50 in več kilogramov težke kocke

granita preko 186 stopnic. Na teh stopnicah, ki so jih jetniki imenovali stopnice smrti, so esesovci ustrelili vsakega jetnika, ki je slabo hranjen omagal pod težo kamna.

V Mauthausenu stoji še danes visoko zdovje, po katerem je okrog in okrog napeljana bodeča električna žica. To zdovje je nema priča grozot nacističnega uničevanja svobodo-

Danes ni o njih in početju napisano Blagoje Lazić... Tudi tu so bili naši ljudje. Na ruševinah barak je bilo v Gusenu mogoče dobiti več primerov jetniških cokel, električnih izolatorjev, električne žične ograje, samotno opeko iz nepoznan. Piscet teh vrstic je

mauritius, kjer je bilo leta 1938 še samo polje, so morali jetniki po odredbi rajhovskega ministra Himmlera nositi po 50 in več kilogramov težke kocke

granita preko 186 stopnic. Na teh stopnicah, ki so jih jetniki imenovali stopnice smrti, so esesovci ustrelili vsakega jetnika, ki je slabo hranjen omagal pod težo kamna.

V Mauthausenu stoji še danes visoko zdovje, po katerem je okrog in okrog napeljana bodeča električna žica. To zdovje je nema priča grozot nacističnega uničevanja svobodo-

Danes ni o njih in početju napisano Blagoje Lazić... Tudi tu so bili naši ljudje. Na ruševinah barak je bilo v Gusenu mogoče dobiti več primerov jetniških cokel, električnih izolatorjev, električne žične ograje, samotno opeko iz nepoznan. Piscet teh vrstic je

mauritius, kjer je bilo leta 1938 še samo polje, so morali jetniki po odredbi rajhovskega ministra Himmlera nositi po 50 in več kilogramov težke kocke

granita preko 186 stopnic. Na teh stopnicah, ki so jih jetniki imenovali stopnice smrti, so esesovci ustrelili vsakega jetnika, ki je slabo hranjen omagal pod težo kamna.

V Mauthausenu stoji še danes visoko zdovje, po katerem je okrog in okrog napeljana bodeča električna žica. To zdovje je nema priča grozot nacističnega uničevanja svobodo-

Danes ni o njih in početju napisano Blagoje Lazić... Tudi tu so bili naši ljudje. Na ruševinah barak je bilo v Gusenu mogoče dobiti več primerov jetniških cokel, električnih izolatorjev, električne žične ograje, samotno opeko iz nepoznan. Piscet teh vrstic je

mauritius, kjer je bilo leta 1938 še samo polje, so morali jetniki po odredbi rajhovskega ministra Himmlera nositi po 50 in več kilogramov težke kocke

granita preko 186 stopnic. Na teh stopnicah, ki so jih jetniki imenovali stopnice smrti, so esesovci ustrelili vsakega jetnika, ki je slabo hranjen omagal pod težo kamna.

V Mauthausenu stoji še danes visoko zdovje, po katerem je okrog in okrog napeljana bodeča električna žica. To zdovje je nema priča grozot nacističnega uničevanja svobodo-

Danes ni o njih in početju napisano Blagoje Lazić... Tudi tu so bili naši ljudje. Na ruševinah barak je bilo v Gusenu mogoče dobiti več primerov jetniških cokel, električnih izolatorjev, električne žične ograje, samotno opeko iz nepoznan. Piscet teh vrstic je

mauritius, kjer je bilo leta 1938 še samo polje, so morali jetniki po odredbi rajhovskega ministra Himmlera nositi po 50 in več kilogramov težke kocke

granita preko 186 stopnic. Na teh stopnicah, ki so jih jetniki imenovali stopnice smrti, so esesovci ustrelili vsakega jetnika, ki je slabo hranjen omagal pod težo kamna.

V Mauthausenu stoji še danes visoko zdovje, po katerem je okrog in okrog napeljana bodeča električna žica. To zdovje je nema priča grozot nacističnega uničevanja svobodo-

Danes ni o njih in početju napisano Blagoje Lazić... Tudi tu so bili naši ljudje. Na ruševinah barak je bilo v Gusenu mogoče dobiti več primerov jetniških cokel, električnih izolatorjev, električne žične ograje, samotno opeko iz nepoznan. Piscet teh vrstic je

</div

Krompirjev rak tudi na Gorenjskem

V bližini Jesenja na Gorenjskem je bil te dni odkrit krompirjev rak, ena najhujših krompirjevih bolezni, kar jih poznamo. Krompirjev rak lahko popolnoma onemogoči gojitev semenskega krompirja in izvoz krompirja v druge kraje in druge republike, zato je izredno važno, da takoj razičemo, če se ta bolezen ni pojavila še kje drugod in da ukenemo vse potrebno, da se bolezen ne bo širila.

Krompirjevega raka ni težko spoznati. V očesnih v dolbinah gomoljev zrastejo najprej bradavičasti izrastki, ki se hitro množe in vcajo. Vcasih pokrijejo celo površino gomolja, in se pretvorijo v koraiam ali cvetači (kartifoli) podobe nobaste tvorbe, ki so v zaccru bele in trde, nato pa pocrne. Bradavičasti izrastki se vcasih tvorijo tudi na spodnjem delu stebra. Poredko tudi na spodnjih listih, nikoli pa ne na koreninah. Ker so korenine normalno razvite, dovajajo rastlinam hrano, zato je krompir na njivi videti zdrav in opazimo bolezen navadno šele, ko krompir izkopavamo.

Ta bolezen, povzročena po glicicah imenovanih *Synchytrium endobioticum* se širi s trajnim zimskimi troji, ki se ohranijo v zemlji 15 in več let. Zimski troji se spomladi v vlažni zemlj razdele v gibljive trose (zospore), ki lahko okužijo mlade gomolje in podzemne dele krompirjevih rastlin (živice, poganke - ne pa korenin) in tudi nekaterih drugih rastlin (pasjega zelišča, grenkoslada, vcasih tudi paradižnika).

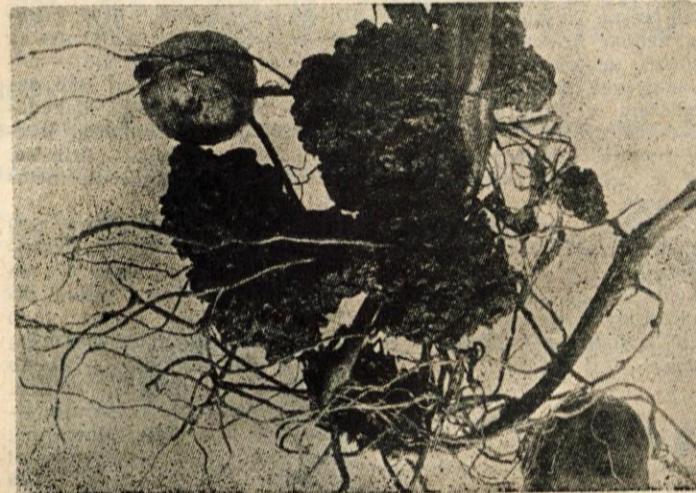
Zemljišče popolnoma ozdravimo po izkušnjah ameriških strokovnjakov le, če ga razkužimo z amonijskim thiocyanatom ali z bakrenim sulfatom in nato zatravimo. Na okuženi zemlji smemo saditi samo proti raku odporne sorte, in to šele po petih letih. Tudi tedaj moramo pri izkolu natančno pregledati vse gomolje. Ker se raki lahko vzdržijo tudi na pasjem zelišču (*Solanum nigrum*) in na grenkosladu (*Solanum dulcamara*), moramo tudi ta dva plevela spraviti z okužene njive.

Raka širimo najpogosteje z okuženimi semenskimi gomolji, tudi takih sort, ki so sicer odporne za raka, a so rasle na okuženih njivah, ker se na takih semenskih gomoljih včasih drži zemlja z bolezenskimi troji. Trose (seme krompirjevega raka) more prenašati tudi voda, ki zlasti v hribovitih krajih izpira okužena tla. Nadalje lahko prenašamo bolezen z orodjem, prenašajo jo živali na nogah ali rtice. Trosi so tudi v gnoju, kamor smo vrgli napadene gomolje ali v odpadkih živali, ki smo ih hranili z bolnimi gomolji, ne da bi jih prej skuhali. Na okuženih področjih smemo torej uporabljati tudi na videz zdrav krompir samo skuhan in tudi živalim ne smemo dajati surovega krompirja, ker bi z gnojem prisla bolezen zopet na vemo. Vendar se da izlučiti, da je morda za temi klobasami špekulantsko zaslужkarstvo. Sicer ne vemo, kolika je predpisana teža za kranjsko klobaso, prepričani pa smo, da prav gotovo ne 9 dekagramov. To težo je najbrže predpisal nek-

valci, ki pridelejo krompir že več let zaporedoma na istem zemljišču (vrtičkarji in kmetovalci v hribovitih krajih). Vsačko sumljivo najdbo moramo takoj javiti okrajnemu ljudskemu odboru!

2. Okuženih ali sumljivih gomoljev ne prenašajmo nikam, na okuženih njivah takoj prenehajmo z delom, dokler strokovna komisija ne da navodi.

3. Okuženih gomoljev ali krompirjevih odpadkov ne odmetavajmo na gnoj, temveč jih zažigmo ali spravimo v zaprt

gold, erstling (prvenec), industrijec, katahdin, oneida (beli slovenski, kresnik, kamnik, tomažin), plavi domaći (svinjski), pozni rožnik, rani rožnik, rani bemovec, sieglinde in voltman.

Da bo borba z rakom čim uspešnejša, moramo storiti tole:

1. Takoj pregledati vse zaloge krompirja, tudi odpadni krompir. Posebno skrbno naj pregledajo shranjeni krompir pridel-

Ing. V. R.

1 kg svinjskega mesa po 1.111 din

Cudno se res sliši, vendar je do, ki želi, da bi mu gostilna res. V našem uredništvu se je zglašil tov. Franc Grohan ter nam povedal naslednji primer, v ki potrjuje, da stane v zadružni restavraciji »Jelen« v Kranju kilogram svinjskega mesa 1.111 dinarjev. Narocil si je pol kranjske klobase, grenčico in kos kruha. Polovica klobase, ki mu jo je prinesla natakarica na mizo, pa je tehtala reci in piši 4,5 dekagrama. Za naročeno je plačal 55 dinarjev. Preprost račun nam pove, da je omenjeni tovarš plačal v tem gostišču tako visoko ceno, da bi pri enem kilogramu cena znašala toliko, kot smo povedali v naslovu.

Kako pride restavracija do tako »ogromnih klobas res« ne vemo. Vendar se da izlučiti, da je morda za temi klobasami špekulantsko zaslžkarstvo. Sicer ne vemo, kolika je predpisana teža za kranjsko klobaso, prepričani pa smo, da prav gotovo ne 9 dekagramov. To težo je najbrže predpisal nek-

do, ki želi, da bi mu gostilna več »vrgla«.

Našim delovnim ljudem prav

gotovo ni vseeno, kako so v

gostiščih postreženi, zlasti ker

cene res niso nizke in mora

vsakdo za eno klobaso vsaj ne-

kaj časa delati. Ce pa potem

dobi namesto klobase, samo 4,5

dkg v črevo zavitega mesa, je

jasno, da se razburjajo in to

po vsem upravičeno. Morda nam

bo zadr. restavracija »Jelen« od-

govorila.

RV.

SPORED NOGOMETNIH TEKEM NA GORENJSKEM za nedeljo 14. novembra 1954

Na Bledu: Bled : Svoboda — službujoči Naglič.

Na Jesenicah: Jesenice : Korotan B — službujoči Janiček.

V Leskah: Prešeren : Hrušica — službujoči Vovk.

V Stražišču: Mladost : Ločan — službujoči Jerkič.

Pričetek vseh tekem je ob

14. ur.

šport • šport • šport

Atletika v Kranju oživljena

Že leta 1951 je MK LMS razpisal atletsko tekmovanje med srednjimi študentskimi sošami v spomin padlim skojevcem. — Tekmovanje je bilo vsako jesen in pokal so trikrat zaporedoma osvojeni dijaki Tekstilnega tekmovača in ga tako dooni v trajno last. Zato je MK LMS sklenil, da tekmovanje oponovi, da da nov pokal in da sestavi zantevam primerne propozicije. Ta sklep in njegovo izvedbo moramo najti posredno pozuravati, da je tekmovanje uspelo, je dokaz veniku zanimanje očitno in mnogica tekmovačev, ki se je letos, 16. okt., zbrala na nogometnem igrišcu »Korotan«.

Kot je bilo pričakovati, je na, postopačka, nevljudna ipd. imeno Kranjsko akademsko društvo najboljšo mosko ekipo, ki bi nuditi možnost za udejstvovanje na vseh zanj primernih področij, ki jo zanimajo. Od teh je sport na prvem mestu. Ta zahteva mnogo delavnosti, vztrajnosti, tovaristva in poštovanosti. Prav teh kvalitet pa si pri naši mladini najbolj želimo. Atletika pa je športna paša, ki je tako delavski kot srednješolski mladini najbolj dostopna. Mogoče je gojiti najbolj množično skozi vse leta, naprave so razmeroma počeni, dokaj trajne in zelo racionalno izkoriscene.

Ker je vzgoja mladine družbeni problem in ker je šport važen činitelj v procesu vzgoje, bi se morale zanj mnogo bolj kot doslej zanimati tudi družbene organizacije.

KAJ OVIRA NADALJNJI RAZVOJ

Edino igrišče v Kranju, kjer so atletska tekmovanja možna, je v tako slabem stanju, da na

njem obširnega tekmovalnega programa sploh ni mogoče izvesti. Treba bi bilo obnoviti tekališče, urediti še eno jamo za skoke in prostor za met krogla, napraviti jamo z žagovino ter postaviti primerne garderobe z umivalnicami. Poleg tega bi bila potrebna še shramba za rezervne ter soba za sestanke in predavanja. To bi bil zasiplen izhod iz majhnejše stiske. Zato je treba začeto delo modernega stadiona za kopališčem, ki ga Kranj že dolgo potrebuje, odločno nadaljevati, doplej pa zasilno urediti sedanje igrišče.

Še ena »mora« tlači razvoj telesne kulture v Kranju. Premalo je dvoran. Izredna prilika pa se nudi, ko bo spomladi začel Tekstilni tehnikum graditi novo šolsko poslopje s telovadnicami. Namesto majhne telovadnice, ki jo predvideva sedanji načrt in finančne možnosti, naj se zgradi toliko velika dvorana, da bodo v njej lahko tudi tekmovanja v odboki, košarki ipd. Tako bi bil začasno rešen tudi problem dvoran, ki je prav tak problem kot stadion, če ne večji. Prepričan sem, da bi z nekaj več razumevanja mogli tudi v Kranju dobiti ta dva objekta, ki bosta odločilna pri nadaljnem dvigu telesne kulture našega mesta.

O. S.

Kaj je s športom v Cerkljah?

Ceprav so Cerkle po 1. 1954 moglo iti tako in nogomet je precej izpremenile svoje lice, se zamrli.

Pred nekaj leti ga je nekaj navdušenih mladincov zopet obnovilo, toda ne za dolgo. Igralcii so si moralii sami nabavljati žoge, čevlje, obleko in vse ostalo, nazadnje pa so celo izgubili igrišče.

Ni dolgo tega, kar so pričeli tudi z odbokom, za katero so se posebno zanimali nekateri vrosvetni delavci. Uredili so si igrišče in pričeli s treningom ali že po kakem mesecu je vse skupili igrišče.

Ta žalostna dejstva kažejo, da morajo v bodoči tudi politični aktivisti in občinski funkcionarji v Cerkljah malo misli na športno vzgojo mladine. Šport je najmočnejši in najboljše sredstvo, da mlade ljudi odvrnemo od alkoholizma, ki je tudi v teh krajih močno razširjen ter da vzgojimo zdrave in krepke državljanke.

Prvi točki za Korotan

Na Rakovniku, na igrišču Krima v Ljubljani, je Korotan pred velikim številom gledalcev odnesel ves izkupiček, prvi dve točki, v borbi z vodečim moštvom v zahodni ligi slovenskega prvenstva, Krimom iz Ljubljane. Takega rezultata verjetno ni nikje pričakovala.

Po prvem golu, ki so ga zabil Krimovi napadalci, so igralci Korotana zaigrali kot že dolgo ne. S smiselnijo igro kot domačini so nevarno ogrožali nasprotnikov gol, vendar se rezultat do odmora ni spremenil.

V drugem polčasu so bili vsekazi gospodarji na igrišču Korotana. Mihelčič, ki je spet nastopal v kranjskem moštvu, je kmalu notresel nasprotnikovo mrežo in rezultat

izenačil. Ni bilo treba dolgo čakati, ko je isti igralec še enkrat zadel na pravo mesto — 2:1! Ta rezultat je ostal do konca tekme nespremenjen.

V moštvu Korotana ni bilo

slabih mest in upamo, da bodo

Kranjčani do konca prvenstva

vsaj delno nadoknadiли kar so zamudili.

Protesti Hrušičanov

Uredništvo je prejelo odgovornih neredov in napadov. Tekov na članek »Neredi na igrišču na Hruščic« (ki smo ga obiskali in »napetem ozračju«, a še v mejah reda. Priponjajo pa, da so v surovosti, nespodobenem govorjenju in psovanju predinjačili gostje.

SEPAVEC • zgodba o volku •

PO OLAFU ASLAGSSONU PRIREDIL V. DRŽAJ,

97

December je meseč volčjega veselja, obenem pa tudi začetek prave zime. Znanstvenika je bil položaj jasen. Najprej je treba ujeti volkuljico. In kako to izvesti?

Nekega ledenega popoldneva sta tukci izkopalna globoka jama na poti, po kateri sta hodila Sepavec in njegova spremjevalka. Potrila sta jo z dražjem, zrahljano zemljo in s nekom. »Ce bo zapadel sneg, se bo mala radovednica ujela, sta zmagovalno ugotavljala Gordon in Nelson...«

98

Popoldne sta Gordon in Nelson našla jama prazno. Sepavec je bil z izvoljenko zdaj zjutraj ob njej. Razločno se je videlo, da se je moral močno truditi, da je obvaroval svojo miljenko pred nezgodo. Stopinje so bile zgoravnate pričakovali. Sepavec je jamo previdno obhodil ter s šapo prebodel sneg in dražje. Nato sta volka zapustila nastavljeno past ter se izgubila v grmovju...

99

Se tisto popoldne, ko sta razočarana tujeza jeldila proti domu, sta iznenada zagledala Sepavca in njegovo spremjevalko v bližini tesni. Mala trmoglavka se je radovala, če je lahko uveljavila svojo voljo pri svojem gospodarju, ker je bil v zadnjem času popolnoma odvisen od nje. Nalači ni sledila Sepavcu! Videti je hotela, kaj se bo zgodilo. Hotela je bila zadovoljena...

100

Sepavec je bil premalo odločen in to je mala volkulja zapazila. Postala je nemirna, hotela mu je slediti, pa je bilo že prepozno... iznenada je počil strel... Mala se je zgrudila, še preden se je Sepavec dobro zavedel. Okrenila je glavo, kot bi hotela videti, če se ji Sepavec približuje... Nekaj trenutkov nato je trmoglavka, Sepavčeva ljubljenka, sklonila glavo. Ko sta se ji približala tujeza, je bila — mrta...

GLAS GORENJKE

Iz sodnih dvoran

Uboj v Inteksovih barakah pred sodiščem

V petek, 22. 10. t. l. sta se pred senatom Okrožnega sodišča v Ljubljani zagovarjala 21-letni Peter Naunovič, zaposlen v tovarni »Inteks« in 24-letni Mile Acimovič, delavec v podjetju »Zvezda«.

Javni tožilec je obtožil Petra Naunoviča, da je 13. septembra t. l. okoli 22. ure zvečer pred barako podjetja »Inteks« v pretepu zabodel Franca Frasa. Udarec z nožem je bil tako silovit, da so bila predmeta pijuča in srce in da je nastopila takoj tudi smrt. Drugi obtoženec Acimovič, pa je obtožen aktivnega sodelovanja v pretepu. Supaj z Naunovičem je vrgel Frasa iz barake, ga pretepel in nazadnje skril njegovo truplo.

Po izpovedi očividev v prič pred sodiščem, se je ta tragedija odigrala nekako takole:

Dne 13. septembra t. l. sta bila pokojni Fras in Stefan Arbeiter na obisku pri Dušanki Vukovič v Djeli Nikic v njeni sobi barake podjetja »Inteks«. Vsi širje so se mirno zabavali, šalili in pogovarjali, čeprav je v tehnihovih dobrokotih. Širje so se našli v njihovih pogovorih. Kmalu za tem se je — baje po krivdi Naunoviča — vnel preprič med njimi in Frasom. Od obe strani so padale ostre besede, obtožbe in zmerjanje. Ko je baje Fras žalil Naunoviča, je temu zavrnal krije. Planil je v svojo sesto v drugi barak, vzel dolg nož, ga skril v rokav suknjičja in poklical še prijatelja Acimoviča. Oba sta potem, občutno dobro pripravljeni na pretep, ne zavedala. S svojim ponašanjem sta pokazala skrajno surovost in nediscipliniranost ter ju je sodišče obsodilo: Vinka Kerna na 8 mesecev zapora, Valentina Martinjaka pa na 6 mesecev zapora.

Žalila sta organe LM

V popoldanskih urah dne 15. avgusta t. l. sta vpadi na postajo LM Cerkelj Vinko Kern in Valentín Martinjak, oba z Velesovega in začela vpititi, zmerjati in dejansko napadati prisotne pripadnike LM. Niti na poziv službujočih organov se nista hotela odstraniti, dokler ju niso prisilno ukrotili. Za to svoje dejanje sta se moralni zagovarjati pred Okrajnim sodiščem v Kranju. Priznala sta, da sta bila enememega dne na postaji LM, zaradi vinjenosti pa se ne moreta spominjati, kaj sta tam počela. Temu zagovoru pa sodišče ni verjelo, saj so priče dokazale, da sta bila sicer malo vinjena, vendar ne toliko, da bi se svojega početja ne zavedala. S svojim ponašanjem sta pokazala skrajno surovost in nediscipliniranost ter ju je sodišče obsodilo: Vinka Kerna na 8 mesecev zapora, Valentina Martinjaka pa na 6 mesecev zapora.

Kino »Plavž, Jesenice: 7. do 9. novembra amer. film »Vod-

včira v sobo, kjer je bil Fras in na žalost nekaj na rovaš iz Pretep se je takoj pričel. Nau- rojen je pahlil Frasa iz sobe, več pa je menda krva posušeno z Acimovičem sta ga velost obeli obtoženih.

Sodišče je upoštevalo, da sta oba obtoženca še mlada, in je obsodilo Naunoviča na 6 let, Acimoviča pa na 8 mesecev strogega zapora in povrnil v sodnih stroškov.

KDO JE JEMAL LES IZ CERKLJANSKIH GOZDOV

V letu 1953 so se po gozdovih okoli Cerkelj dalj časa pojavitje razne tativne tesanega lesa, vendar krivca dolgo ni bilo mogoče ugotoviti.

Še pred kratkim se je pred sodiščem v Kranju zagovarjal F. G. iz Zg. Brnikov zaradi tege početja. Ugotovljeno je bilo, da je pokradel najmanj 23 m³ tesanega lesa, ki ga je potem pod lažnim imenom prodajal raznemu zadragam. Obtoženec dejanja ni priznal, vendar ga je sodišče, na podlagi izsledkov komisijskih ogledov in izpovedi prič, obsodilo na 6 mesecev za- pora.

Ponedeljek, 8. novembra: 8.00 O

šport in športnikih. 8.15 Do-

mače pesmi za prijetno nedeljsko jutro. 9.00 Otroški predsta-

va — Lojze Maruško: Dežela Lenuharija (radijska igra). 10.00 Družinski pogovori. 12.00 Pogo-

vor s poslušalcem. 13.00 Pol ure za

našo vas. 13.30 Zeleli ste — poslušajte! 15.30 Po naši lepi de-

želi — Bojan Kardelj: Makedo-

nija. 20.15 Večerni operni kon-

cert. 21.00 Kulturna kronika. 21.15 V svetu ritmov in melo-

dij.

Cetrtek, 11. novembra: 7.10 O

športni noviški pesmi v naapevov.

Petak, 12. novembra: 7.30 Go-

spodinjski nasveti. 11.15 Ciciban-

nom — dober dan! 12.10 Slo-

venske narodne in umetne pe-

smi poje Gorenjski vokalni kvintet. 13.15 Za vsakogar ne-

kaj. 14.00 Za pionirje — Fran-

Milčinski: Ptički brez gnezda.

15.45 Tri operne uverture. 16.10

Utrinki iz literature — P. P.

Niegoš: Iz Gorskega vencanja.

18.00 Družinski pogovori. 18.45

20 minut z Avgustom Stankom.

20.10 Tedenski zunanje-politični

pregled.

Sobota, 13. novembra: 6.35 Po-

skočni navevi. 7.10 Liszt: Preludij M. Ipolitov - Ivanov: Ko-

račnica kavkaškega poveljnika.

11.15 Cicibanom — dober

dan! 12.00 Pisan drobiž za pio-

nirje. 12.00 Kmetiški nasveti.

13.00 Okno v svet. 13.10 Za

vsakogar nekaj. 15.40 Hrvatska na-

rodna glasba. 16.10 Utrinki iz

literature — Stana Vinšek: Pe-

smi. 18.00 Jezikovni pogovori.

18.15 Pesmi za naše male. 18.40

Igra tamburaški orkester. 20.00

Pisan sobotni večer.

Radio Ljubljana

Poročila poslušajte ob 5.35, 6., 7., 15., 17., 18., 19.30 in 22. uri.

Sreda, 10. novembra: 6.35

Igrajo »Širje flosarji«. 11.15 Solska ura za višo stopnjo.

Liszt: Madžarska rapsodija. 11.15

Pisan drobiž za pionirje. 12.10

Vilharjeve in Prelövčeve pesmi

poje baritonist A. Kovač. 13.00

Okno v svet. 13.10 Za vsakogar

neka. 15. 40 Narodne pesmi v

priredbi Fr. Marolta. 18.00 Je-

zikovni pogovori. 18.15 Mladi

harmónikarij iz Šentvida igrajo

domače pesmi. 18.30 Zanimivo-

sti iz znanosti in tehnike.

18.40 Igra tamburaški orkester.

20.00 Pisan sobotni večer.

Cetrtek, 11. novembra: 7.10

Edward: Vtisi iz Spanije — G. Bizet: Suite iz opere Carmen. 7.30 Gospodinjski nasveti. 11.15

Za pionirje, 11.35 Vincent d'Indy: Simfonija na francoski hribovski napet za klavir in orkester op. 25. 13.00 Ljudsko prosvetni obzornik. 13.10 Za

vsakogar neka. 14.00 Student-ska tribuna. 14.10 Pisan spored slovenskih narodnih pesmi. 16.10

Utrinki iz literature — B. Nušić: Dramatik. 16.30 Zeleli ste — poslušajte! 20.00 Četrtek

češki domači pesmi in naapevov.

Petak, 12. novembra: 7.30 Gospodinjski nasveti. 11.15 Cicibanom — dober dan! 12.10 Slo-

venske narodne in umetne pes-

smi poje Gorenjski vokalni kvintet. 13.15 Za vsakogar ne-

kaj. 14.00 Za pionirje — Fran-

Milčinski: Ptički brez gnezda.

15.45 Tri operne uverture. 16.10

Utrinki iz literature — P. P. Niegoš: Iz Gorskega vencanja.

18.00 Družinski pogovori. 18.45

20 minut z Avgustom Stankom.

20.10 Tedenski zunanje-politični

pregled.

Sobota, 13. novembra: 6.35 Po-

skočni navevi. 7.10 Liszt: Preludij M. Ipolitov - Ivanov: Ko-

račnica kavkaškega poveljnika.

11.15 Cicibanom — dober

dan! 12.00 Pisan drobiž za pio-

nirje. 12.00 Kmetiški nasveti.

13.00 Okno v svet. 13.10 Za

vsakogar nekaj. 15.40 Hrvatska na-

rodna glasba. 16.10 Utrinki iz

literature — Stana Vinšek: Pe-

smi. 18.00 Jezikovni pogovori.

18.15 Pesmi za naše male. 18.40

Igra tamburaški orkester. 20.00

Pisan sobotni večer.

Kino

Kino »Radio«, Jesenice: 7. do 9. novembra argentinski film »Motne vode«. — V ponedeljek in četrtek zaprt, torek, sreda in petek predstave ob 19. uri, sobota ob 18. in 20. uri, nedelja ob 16. in 18. in 20. uri. Vsako nedeljo dopoldne ob 10. uri matineja. Cena za odrasle 20 din, za otroke 10 din.

Kino »Krvavec«, Cerkelj: 6. in 7. nov. mehiški film »La Malquerida«. 10. in 11. francoski film »Varujte se plavolask«. Predstave vsakobrat v soboto ob 19. uri, v nedeljo pa ob 16. in 19. uri. V sredo in četrtek ob 19. uri.

Kino »Storžič«, Kranj: 5. do 7. nov. ameriški film »Najboljša leta našega življenja«; tednik. Ob delavnikih predstave ob 17. in 20. uri, v nedeljo ob 15. in 18. in 20.50 uri. — Prodaja vstopnic ob delavnikih ob 16. ure dalje, v nedeljo ob 10. do 11. ter od 14. ure dalje. Matinje 7. nov. ob 10. uri »Pregranci iz Poker Fleta«; tednik.

8. do 10. avstrijski film »Jaz in moja žena«; tednik — 13. 18. in 20. uri. Prodaja vstopnic ob 15. ure dalje. 10. nov. ob 9. in 14. uri angleški film »Pot k uspehu«; mladini se priporoča; vstopnina 10 din.

Kino »Svoboda«, Stražišče: 6. in 7. amer. film »Pregnanci iz Poker Fleta«; tednik. Predstave v soboto ob 18. uri, predstava ob 20. uri odpade; v nedeljo ob 9., 13., 18. in 20. uri; predstava ob 15. uri odpade. 10. novembra ob 16. uri angl. film »Pot k uspehu«. Vstopnina 10 din.

GLEDALIŠČE

Prešernovo gledališče Kranj

Cetrtek, 4. nov. ob 16. uri: Zaključena predstava za gimnazije Kranj — Sidney Howard — Pokojni Christopher Bean.

Petak, 5. nov. ob 20. uri: Red B in izven — Sidney Howard — Pokojni Christopher Bean.

Sobota, 6. nov. ob 20. uri: Gostovanje na Jesenicah — Sidney Howard — Pokojni Christopher Bean.

Nedelja, 7. nov. ob 16. uri: Izven in za podeželje — Sidney Howard — Pokojni Christopher Bean.

Cetrtek, 11. nov. ob 16. uri: Zaključena predstava za tovarno »Iskra«, Kranj — Sidney Howard — Pokojni Christopher Bean.

Sobota, 13. nov. ob 20. uri: Premiera — Red premierski in izven — Husson Albert: Srečna črta. Komедija v treh dejan